

із групою, із символічною спільнотою може стати простором, де з'являється можливість переосмислення та відновлення суб'єктності [1; 4]. У цьому сенсі ідентичність не зводиться до повторення минулого, а містить у собі потенціал змін [3; 6].

Таким чином, реляційна перспектива дозволяє розглядати українську ідентичність як живий, відкритий процес, що формується на перетині історичного досвіду та актуальних стосунків [1; 3; 5]. Такий підхід підкреслює значення взаємності, діалогу й відповідальності Іншого у становленні особистого та колективного Я, а також відкриває можливість говорити про ідентичність не лише як про спадок, але і як про простір розвитку [2; 7].

Список використаних джерел

1. Mitchell S. A. Relational Concepts in Psychoanalysis: An Integration. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1988.
2. Benjamin J. The Bonds of Love: Psychoanalysis, Feminism, and the Problem of Domination. New York : Pantheon Books, 1988.
3. Volkan V. D. Bloodlines: From Ethnic Pride to Ethnic Terrorism. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1997. 256 p.
4. Bromberg P. M. Standing in the Spaces: Essays on Clinical Process, Trauma, and Dissociation. New York : Routledge, 1998.
5. Гайтанідіс А. Перегляд потягу до смерті: реляційна психоаналітична перспектива. *Український психоаналітичний журнал*. 2024. Т. 2, № 3. С. 43–50.
6. Петрук Н. Ю. Трактатування поняття «ідентичність» у сучасних соціально-психологічних проєкціях. *Психологія та соціальна робота*. 2022. № 1–2 (55–56).
7. Данилевський І. Дискурс ідентичності у реляційному підході. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. С. 530–543.

РИНДЮК Віра Іванівна,

провідний науковий співробітник
відділу теорії держави і права Інституту
держави і права ім. В.М. Корецького
НАН України, доктор юридичних наук,
професор

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Як відомо, принципи нормотворчості (правотворчості) є тими фундаментальними засадами, керівними ідеями та вимогами, на яких базуються правила і процедури підготовки, прийняття, зміни чи скасування

нормативно-правових актів органами публічної влади. Зокрема, принципи правотворчої діяльності закріплені в ст. 3 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серп. 2023 р. № 3354-IX (із змінами). Такими принципами визнано: 1) верховенство права як комплексний принцип, що включає, зокрема, принципи законності, юридичної визначеності, запобігання зловживанню повноваженнями, рівності перед законом та недискримінації, доступу до правосуддя; 2) пріоритетність утвердження та забезпечення прав і свобод людини, дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини; 3) демократичність; 4) пропорційність; 5) необхідність та обґрунтованість; 6) системність; 7) наукове забезпечення; 8) ресурсне забезпечення.

Разом з тим, О. І. Чаплук у своєму дослідженні підкреслює, що крім загальних принципів правотворчості, слід виокремлювати спеціальні принципи національної правотворчості як основні засади, ідеї, які відображають саме національну належність правотворчої діяльності кожної окремої держави, національну ідентичність держави та мають бути основою при формуванні саме національного права. До спеціальних принципів національної правотворчості дослідниця відносить, зокрема, принцип урахування національних інтересів, принцип урахування досвіду іноземних держав у процесі формування національного законодавства, принцип відповідності потребам суспільства тощо [1, с. 88].

Аналогічну думку висловлює і Р. М. Бірюков зазначаючи, що з одного боку для сучасного світу характерна універсалізація права, що є проявом глобалізаційних процесів та відображається у прагненні вироблення спільного, всеосяжного підходу до права, що означає введення в національні правові системи однакових норм. З іншого боку, існує феномен самотності національного права як істотний і постійний прояв тих компонентів культурного надбання будь-якого суспільства, які виявляються функціонально необхідними для подальшого його існування, забезпечуючи його самозбереження та ідентичність при всіх змінах в нормативно-ціннісній і змістовній сферах. Самотність є основою для збереження властивих кожному суспільству принципів соціокультурної регуляції. Самотність національної правової системи відображає специфіку національної правової свідомості, правової культури, домінуючого праворозуміння, правового менталітету, що обумовлені національною правовою традицією, ціннісними орієнтирами в кожному окремо взятому суспільстві [2, с. 9–11].

Отже, національна ідентичність є одним із важливих принципів нормотворчої діяльності, який має знайти своє закріплення на законодавчому рівні. У сучасній юридичній науці під категорією «національна ідентичність» розуміється усвідомлення людиною власної приналежності до певної нації та держави, соціуму, культурних традицій, цінностей, психології, віри у певному історичному періоді розвитку. Слід погодитися з висловленою думкою, що характер національної ідентичності значною мірою визначає майбутнє

держави. Від того, чи населення певної країни ідентифікує себе, власні та групові інтереси з державою, чи держава трактується як завада для реалізації культурних, етнічних, релігійних, мовних, політичних, економічних інтересів, безпосередньо залежить територіальна цілісність країни, стан взаємовідносин між різними групами населення (етнічними, політичними, соціальними, релігійними тощо), ступінь консолідованості та визначеності суспільства щодо власного майбутнього розвитку в межах певного державного утворення, повага й довіра до державних органів тощо. Національна самоідентичність українців є тим чинником, що сьогодні дає можливість об'єднатися навколо ідеї спротиву ворогу та захисту територіальної цілісності України, а у подальшому дасть можливість об'єднатися навколо ідеї повоєнної відбудови Української держави [3, с. 26–30]. Отже, нормотворча діяльність органів публічної влади має здійснюватися з врахуванням таких складників національної ідентичності як мовно-культурний, історико-меморіальний та ціннісний.

Саме дотримання у процесі нормотворчої діяльності такого її принципу як національна ідентичність дасть можливість забезпечити суспільну легітимність законодавства, тобто визнання, прийняття та підтримку правових норм громадянами, які будуть вважати їх справедливими та обов'язковими до виконання. Основою будь-якої легітимності є відповідність чинного права культурно-ціннісній концепції конкретного суспільства. Схвалення людьми існуючого порядку є наслідком його відповідності поширеним у суспільстві уявленням про правдивий, прийнятний, справедливий лад. В свою чергу, делегітимація – це процес, у перебігу якого право втрачає свою легітимність. Найпоширеніший приклад – це практично повне недотримання якогось припису на практиці, але при цьому формальне його збереження на законному рівні. Якщо держава не вирішує цю проблему в розумні терміни, вона починає «штампувати» надмірну кількість нових приписів. Законодавство для простого громадянина починає втрачати будь-який сенс, люди відчужуються від права, відчуючи до нього неприязнь. Делегітимація часто стає причиною суттєвої соціально-правової кризи [4, с. 23–24].

Національна ідентичність українців безпосередньо пов'язана з європейською ідентичністю, що визначає сьогодні, зокрема, і відповідний напрямок нормотворчої діяльності органів публічної влади – впровадження європейських цінностей та стандартів в законодавство України, адаптацію законодавства України до права Європейського Союзу. Національна ідентичність базується на спільній мові, культурі та історії, тоді як європейська ідентичність ґрунтується на цінностях демократії, прав людини та зв'язку з Європейським Союзом. Європейська ідентичність Українського народу проголошена в преамбулі Конституції України, а цінності, на яких засновано Європейський Союз задекларовано в ст. 2 Договору про Європейський Союз. Так, Союз засновано на цінностях поваги до людської

гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків. При цьому, європейська ідентичність ґрунтується на збереженні та розвитку національної ідентичності народів об'єднаної Європи. Так, в ст. 4 Договору про Європейський Союз зазначено, що Союз поважає національну самобутність держав-членів. Отже, нормотворча діяльність змістом якої є адаптація законодавства України до права Європейського Союзу має бути спрямована на імплементацію європейських стандартів при обов'язковому збереженні національної ідентичності.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що дотримання принципу національної ідентичності у нормотворчості органів публічної влади дозволяє державі розвивати свою національну правову систему та співпрацювати в межах міжнародного права в глобалізованому світі, не розчиняючись у ньому. Дотримання принципу національної ідентичності гарантує, що правова система держави залишатиметься зрозумілою, легітимною та ефективною для власного народу. Отже, національна ідентичність як принцип нормотворчої діяльності має бути закріплений на законодавчому рівні поряд з іншими принципами нормотворчості.

Список використаних джерел

1. Чаплук О. І. Загальні та спеціальні принципи національної правотворчості: поняття, значення та види. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 87-93. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/items/df32ae56-6714-479e-9486-39c22daaa308>.
2. Бірюков Р. М. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Міжнар. гуманіт. ун-т. О., 2011. 20 с.
3. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2>.
4. Іванченко О. М. До питання легітимності нормативно-правових актів органів публічної влади в сучасній правовій державі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 21-24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/3>.

